

**ACCOUNTANCY
EUROPE.**

Walka z przestępczością finansową

Rola audytora w walce z oszustwami, korupcją
i praniem pieniędzy

Dokument informacyjny

FACTS.

Zasady dotyczące tłumaczenia dokumentu Accountancy Europe pt. „Walka z przestępczością finansową. Rola audytora w walce z oszustwami, korupcją i praniem pieniędzy”, wydane w grudniu 2017 r.

Niniejsza publikacja jest tłumaczeniem dokumentu opracowanego przez Accountancy Europe zatytułowanego „Walka z przestępczością finansową. Rola audytora w walce z oszustwami, korupcją i praniem pieniędzy” (tytuł oryginału: „Fighting financial crime. Auditor’s role in the fight against fraud, corruption and money laundering”). Dokument został wydany w grudniu 2017 r.

Pełną odpowiedzialność za tłumaczenie tekstu ponosi Polska Izba Biegłych Rewidentów. Accountancy Europe nie odpowiada za zawartość dokumentu w języku polskim ani za poprawność tłumaczenia. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości, czytelnik powinien odwołać się do wersji angielskiej, dostępnej bezpłatnie na stronie Accountancy Europe:

<https://www.accountancyeurope.eu/publications/fighting-financial-crime/>

W celu wykorzystania dokumentów wydawanych przez Accountancy Europe, w całości lub częściowo, zarówno w oryginalnej wersji językowej, jak i po przetłumaczeniu na inne języki, należy uprzednio uzyskać zgodę Accountancy Europe info@accountancyeurope.eu.

GŁÓWNE PUNKTY

Niniejszy dokument informacyjny ma na celu wyjaśnienie roli audytora w zwalczaniu przestępczości finansowej w zakresie:

- odstraszenia
- wykrywania
- informowania o niej i zgłaszania jej.

W badaniu sprawozdań finansowych (Audycie) audytor ma jasno określone i oczywiste obowiązki w zakresie zwalczania przestępstw finansowych. Obowiązki te wynikają z Międzynarodowych Standardów Badania (MSB, ang. ISA) oraz innych szczegółowych wymogów prawnych i innych przepisów mających na celu zwalczanie przestępczości finansowej, które to obowiązki opierają się również na podstawowych zasadach etyki i zawodowego sceptycyzmu.

Audyt może pomóc w powstrzymaniu potencjalnych przestępców i wykryciu przestępstw finansowych. Niemniej jednak zwalczanie przestępczości finansowej musi być wspólnym wysiłkiem wszystkich odpowiednich stron, w tym liderów biznesu, zawodów księgowych, organów regulacyjnych, organów ustanawiających standardy oraz sektora finansowego.

Spis treści

Wprowadzenie	1
Kontekst	1
Czym jest przestępstwo finansowe?.....	1
Ilościowa ocena szkodliwości	2
Międzynarodowe standardy badania i przestępczość finansowa	3
Cel audytu sprawozdań finansowych	3
Istotność.....	3
Przyczyny historyczne bieżącego podejścia do audytu	3
Ostatnie zmiany w międzynarodowych standardach	3
Nieodłączne ograniczenia Audytu	4
Profesjonalny sceptycyzm	5
Wymogi etyczne.....	5
Kontrola jakości Audytów	5
Zwalczanie przestępczości finansowej	5
Przyjmowanie klienta audytu	6
Zrozumienie jednostki oraz jej środowiska, w tym wewnętrznych mechanizmów kontroli	7
Wykrywanie przestępczości finansowej	10
Międzynarodowe Standardy Badania	10
Wykrywanie przestępstw finansowych – powiązanie z ostatnim rozwojem.....	11
Informowanie o i zgłaszanie przestępstw finansowych.....	12
Informowanie	12
Zgłaszanie.....	13
Wniosek.....	14

Wprowadzenie

Przestępstwa finansowe są szkodliwe i mają daleko idące negatywne konsekwencje. Zakres ich ofiar obejmuje zakres od osób, których oszczędności są uszczuplone, do funduszy emerytalnych, których inwestycje tracą na wartości. Przestępstwa finansowe wpływają również na społeczeństwo jako całość, gdy oszukiwane są rządy, np. przez korupcję lub uchylanie się od opodatkowania.

Sposób działania sprawców szybko się zmienia, a postęp technologiczny otwiera nowe możliwości, takie jak cyberprzestępczość. Skutkuje to tym, że potencjalne ofiary, w tym przedsiębiorstwa, stają w obliczu pojawiających się zagrożeń i muszą odpowiednio dostosować swoje zachowanie i zarządzanie ryzykiem.

W przypadku, gdy przestępczość finansowa jest odnotowywana w prasie, rola audytora może zostać podważona. W niniejszym dokumencie Accountancy Europe ma na celu wyjaśnienie roli biegłego rewidenta w zwalczaniu przestępstw finansowych poprzez faktyczne spojrzenie na biegłego rewidenta jako jednej z wielu stron współpracujących w zwalczaniu przestępstw finansowych.

Niniejszy dokument informacyjny podzielony jest na siedem części. W poniższej sekcji dotyczącej kontekstu definiujemy przestępczość finansową i przyglądamy się jej konsekwencjom poprzez liczby. Następnie umożliwiamy wgląd w to, w jaki sposób MSB radzą sobie z przestępczością finansową i wyjaśniamy, co to oznacza dla pracy audytora. Następnie, w trzech głównych częściach, opisujemy rolę biegłego rewidenta w (i) zniechęcaniu do, (ii) wykrywaniu i (iii) informowaniu o i zgłaszaniu przestępstw finansowych. We wnioskach podsumowujemy, w jaki sposób biegły rewident przyczynia się do zwalczania przestępstw finansowych.

Kontekst

Czym jest przestępstwo finansowe?

Przestępstwa finansowe obejmują oszustwa, korupcję, przekupstwo, pranie brudnych pieniędzy, wykorzystywanie informacji poufnych itp., nie ma natomiast jednej międzynarodowej definicji przestępstwa finansowego. Organizacje takie jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) czy Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) szeroko interpretują przestępczość finansową, która stanowi termin zbiorczy dla wszystkich przestępstw bez użycia przemocy, które skutkują stratą finansową.¹

W niniejszej publikacji przestępstwa finansowe są rozpatrywane w sensie połączonym a obejmującym oszustwa, korupcję i pranie pieniędzy.

Definiowanie oszustwa

Oszustwo definiowane jest przez Bank Światowy jako „(...) jakiegokolwiek działanie lub zaniechanie, w tym wprowadzanie w błąd, które świadomie lub lekkomyślnie wprowadza w błąd lub próbuje wprowadzić stronę w błąd w celu uzyskania korzyści finansowej lub innej, lub w celu uniknięcia zobowiązania”.²

¹ W celu dalszej dyskusji na temat tego, czym jest przestępstwo finansowe, należy na przykład zapoznać się z publikacją MFW *O nadużyciach w systemie finansowym, przestępczością finansową i praniem pieniędzy – dokument informacyjny* (2001) <http://www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/021201.pdf>

² <http://www.worldbank.org/en/about/unit/integrity-vice-presidency/what-is-fraud-and-corruption>

Międzynarodowa Rada ds. Standardów Audytu i Zapewnienia Jakości (IAASB) opisuje oszustwo jako „umyślne działanie jednej lub większej liczby osób należących do zarządu, osób odpowiedzialnych za nadzór (ang. those charged with governance, TCWG), pracowników lub osób trzecich, polegające na użyciu oszustwa w celu uzyskania niesprawiedliwej lub niezgodnej z prawem korzyści”.³ Chociaż oszustwo stanowi szeroką koncepcję prawną, MSB Rady IASSB⁴ zajmują się tylko oszustwami, które są wynikiem nieuczciwej sprawozdawczości finansowej lub sprzeniewierzenia aktywów.

Definiowanie korupcji

Według Banku Światowego: „(P)raktyką korupcyjną jest oferowanie, dawanie, otrzymywanie lub nakłanianie, bezpośrednio lub pośrednio, czegokolwiek, co ma wartość, aby wpłynąć niewłaściwie na działania drugiej strony”.⁵ Obejmuje to zarówno korupcję czynną, np. oferowanie lub wręczenie łapówki, jak korupcję bierną, np. przyjmowanie lub nakłanianie do wręczenia łapówki.

Definiowanie prania brudnych pieniędzy

Pranie brudnych pieniędzy to przetwarzanie zysków przestępców w celu ukrycia ich nielegalnego pochodzenia, w tym współudziału w przestępstwie.⁶

Zarówno oszustwo, jak korupcja stanowią przestępstwa źródłowe prania pieniędzy. Oznacza to, że działania te dostarczają „zasoby” do wyprania. Na przykład pieniądze otrzymane jako łapówka mogą zostać przekazane za pośrednictwem sieci finansowej w sposób, który wydaje się pochodzić z działalności zgodnych z prawem, tak aby nie została wzbudzona czujność banków i innych instytucji. Z tego powodu walka z oszustwami i korupcją jest powiązana z walką z praniem pieniędzy.

Ilościowa ocena szkodliwości

Przestępczość wpływająca na interesy finansowe Unii Europejskiej (UE) ma daleko idące konsekwencje i należy zwrócić na nią szczególną uwagę.

Szacuje się, że korupcja kosztuje gospodarkę UE 120 mld euro rocznie, czyli nieco mniej niż stanowi cały budżet UE.⁷ Co więcej, korupcja zniekształca środowisko biznesowe.⁸ Jedno z ustaleń badania Eurobarometru na temat korupcji pokazuje, że na poziomie europejskim więcej niż cztery na dziesięć firm uważa, że korupcja utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej. Według OECD, korupcja może zwiększyć koszty prowadzenia działalności gospodarczej o 10%.⁹

Raport Stowarzyszenie Biegłych ds. Przestępstw i Nadużyć Gospodarczych (ang. Association of Certified Fraud Examiners, AFCE) przygotowany dla Narodów Zjednoczonych na temat oszustw i nadużyć zawodowych: 2016 Global Fraud Study (Globalne badanie oszustw)¹⁰ szacuje, że straty finansowe spowodowane przestępstwami finansowymi w każdym roku mogą sięgać nawet 5% przychodów organizacji. Ukazuje on również, że mniejsze organizacje są bardziej narażone na przestępstwa finansowe niż organizacje duże. W rzeczy samej, jeżeli poniosą one straty w tej samej

³ 2016–2017 Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

⁴ ISA 240 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

⁵ <http://www.worldbank.org/en/about/unit/integrity-vice-presidency/what-is-fraud-and-corruption>

⁶ Bardziej szczegółową definicję można znaleźć w dyrektywie (UE) 2015/849 w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2015_141_R_0003&from=ES

⁷ Raport z działań przeciwko korupcji UE, (2014) https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/acr_2014_en.pdf

⁸ Eliminowanie korupcji (Putting an end to corruption), OECD, (2016) <https://www.oecd.org/corruption/putting-an-end-to-corruption.pdf>

⁹ <https://www.oecd.org/cleangovbiz/49693613.pdf>

¹⁰ <https://www.acfe.com/rtn2016/docs/2016-report-to-the-nations.pdf>

wysokości, prawdopodobnie będą odczuwać znacznie większy ich wpływ. Ponadto małe organizacje zwykle mają mniej zasobów do zwalczania tego zagrożenia.

Przestępstwa finansowe powodują także szkody względem reputacji zaangażowanych organizacji, co może negatywnie wpłynąć na ich wartość rynkową. Organizacje te ryzykują również grzywny lub inne kary nałożone przez właściwe organy.

Międzynarodowe standardy badania i przestępczość finansowa

Cel audytu sprawozdań finansowych

Według MSB¹¹ celem Audytu jest zwiększenie stopnia zaufania odbiorców do sprawozdań finansowych. Podczas przeprowadzania audytu celem audytora jest uzyskanie wystarczającej pewności, że sprawozdanie finansowe – jako całość – jest wolne od istotnych zniekształceń spowodowanych oszustwem lub błędem, co umożliwi audytorowi wyrażenie opinii na temat tego, czy sprawozdanie finansowe przedstawia prawdziwy i rzetelny obraz zgodnie z ramami sprawozdawczości finansowej przyjętymi przez badaną jednostkę.

Istotność

Pojęcie istotności odnosi się do znaczenia rachunków transakcji i błędów w sprawozdaniach finansowych. Jest ono wyrażane jako próg pieniężny. W oparciu o MSB¹² nieprawidłowości, w tym pominięcia, są istotne, gdy można oczekiwać, że wpłyną one na decyzje gospodarcze odbiorców opierane na sprawozdaniach finansowych.

Przyczyny historyczne bieżącego podejścia do audytu

W wyniku wzrostu liczby i złożoności transakcji finansowych, Audyt opiera się na modelu racjonalnego zapewnienia. Aby go zastosować, wprowadzono podejście do Audytu oparte na ryzyku poprzez wykorzystanie MSB. Oszustwo jest zawsze uważane za znaczące ryzyko wymagające specjalnej uwagi w kwestii audytu¹³.

Podczas planowania audytu audytor przeprowadza procedury oceny ryzyka, co zapewnia mu podstawę do identyfikacji i oceny ryzyka [wystąpienia] istotnej nieprawidłowości. Nieprawidłowości, w tym zaniedbania, są istotne, jeżeli można było w sposób uzasadniony oczekiwać, że mogą one, indywidualnie lub łącznie, wpłynąć na decyzje gospodarcze odbiorców sprawozdań finansowych.

W oparciu o ustalenia oceny ryzyka, MSB¹⁴ wymagają od audytora przeprowadzenia procedur audytu w celu uwzględnienia ryzyka w poszczególnych okolicznościach zlecenia. Dzięki takiemu podejściu praca audytora skupia się na tych ryzykach i obszarach, w których istnieje większe prawdopodobieństwo, że oszustwa i błędy na saldach rachunków lub transakcjach doprowadzą do powstania istotnej nieprawidłowości w sprawozdaniu finansowym.

Ostatnie zmiany w międzynarodowych standardach

Podczas Audytu audytor ma jasne i określone obowiązki związane z oszustwami. Pojęcia „korupcja”, „przestępczość finansowa” i „pranie pieniędzy” zostały specjalnie wprowadzone w przeglądzie ISA 250 w celu dostosowania go do projektu Rady Międzynarodowych Standardów Etycznych dla

¹¹ ISA 200 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

¹² ISA 320 <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

¹³ W przypadku ryzyk, które wymagają szczególnej uwagi dotyczącej audytu, patrz dokument ISA 315 (poprawiony) <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

¹⁴ ISA 330 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

Księgowych (ang. International Ethics Standards Board for Accountants, IESBA) w związku z niezgodnością z wymogami prawnymi i odpowiednimi przepisami (ang. non-compliance with laws and regulations, NOCLAR).¹⁵

NOCLAR określa wymagania i zapewnia wskazówki dla audytorów i innych zawodowych księgowych na temat działania w interesie publicznym w przypadku, gdy pozyskają wiedzę o przypuszczalnym nielegalnym działaniu popełnionym przez klienta lub pracodawcę. Przepisy NOCLAR nie mogą zastępować poszczególnych przepisów krajowych regulujących rolę audytora. Inicjatywa ta ma na celu podniesienie etycznej poprzeczki dla audytora i wzmocnienie jego roli w walce z przestępczością finansową. Niezależnie jednak od celu audytora stanowiącego uzyskanie uzasadnionego zapewnienia, że sprawozdania finansowe nie zawierają istotnych nieprawidłowości wynikłych z oszustwa lub błędu, wykrywanie przestępstw finansowych samo w sobie nie stanowi główny cel audytu.

Nieodłączne ograniczenia Audytu

Ze względu na nieodłączne ograniczenia Audytu, nie oczekuje się i nie ma takiej możliwości, aby audytor mógł uzyskać pewności, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnych nieprawidłowości spowodowanych oszustwami lub błędami. Połączenie nieodłącznych ograniczeń Audytu i stosowania zasady istotności zmniejsza zdolność audytora do wykrywania oszustw, szczególnie tam, gdzie wpływ ten jest dla sprawozdań finansowych nieistotny.

Według MSB¹⁶ nieodłączne ograniczenia Audytu są powiązane z:

➤ Charakterem sprawozdawczości finansowej

Obejmuje to na przykład wykorzystanie oceny przy określaniu szacunków księgowych, co tworzy przestrzeń dla ewentualnych nieścisłości. Należy zauważyć, że niepewności szacunków nie można wyeliminować stosując dodatkowe procedury audytu.

➤ Charakterem procedur kontrolnych

Audytor nie bada wszystkich transakcji, ale stosuje metody próbkowania w celu wybrania transakcji i sald do testowania mechanizmów kontroli. Istnieje zatem nieodłączne ryzyko, że procedury badania, mimo że przeprowadzane właściwie przy użyciu reprezentatywnych próbek, mogą nie wykryć istotnej nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych.

Ograniczenie zdolności biegłego rewidenta do uzyskania dowodów audytu może wynikać na przykład z faktu, że zarząd lub inne osoby nie dostarczyły pełnych informacji istotnych dla sporządzania sprawozdań finansowych lub takich, o które wnioskował biegły rewident, co z kolei skutkuje tym, że nie może on prawidłowo ocenić kompletności informacji.

Procedury audytu stosowane do gromadzenia dowodów audytu mogą być nieskuteczne w wykrywaniu umyślnej nieprawidłowości z powodu skomplikowanych rozwiązań mających na celu ukrycie oszustw, np. sfałszowania dokumentacji przekazanej audytorowi.

➤ Koniecznością przeprowadzenia Audytu w rozsądnym czasie i po rozsądnych kosztach

Określa ona ograniczenie dla audytora pod względem przeprowadzonych procedur audytu, gdyż musi on nadać priorytet zadaniom niezbędnym do skutecznego jego przeprowadzenia.

¹⁵ Więcej informacji na temat projektu NOCLAR Rady IESBA można znaleźć na stronie <https://www.ethicsboard.org/responding-non-compliance-laws-and-regulations>

¹⁶ ISA 200 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

Według MSB istnieją inne kwestie, które wpływają na nieodłączne ograniczenia zdolności biegłego rewidenta do wykrycia istotnych nieprawidłowości. Kwestie te obejmują:

- charakter oszustwa, szczególnie w przypadku kierownictwa wyższego szczebla
- istnienie i kompletność powiązań i transakcji z podmiotami powiązanymi
- występowanie niezgodności z wymogami prawnymi i innymi przepisami
- przyszłe zdarzenia lub warunki, które mogą spowodować, że jednostka zaprzestanie kontynuacji działalności

Aby pomóc w złagodzeniu skutków tych nieodłącznych ograniczeń, poszczególne procedury audytu są określone w odpowiednich MSB¹⁷.

Profesjonalny sceptycyzm

Zachowanie profesjonalnego sceptycyzmu podczas Audytu jest bardzo ważne w kontekście roli audytora w wykrywaniu oszustw. Audytor musi pamiętać, że ryzyko niewykrycia istotnej nieprawidłowości wynikającej z oszustwa jest wyższe niż ryzyko niewykrycia nieprawidłowości z powodu błędu.¹⁸

Oszustwo jest zwykle obmyślane w wyrafinowany sposób i często wiąże się ze złą wiarą. Sprawcy z reguły bardzo się starają, aby ukryć je przed audytorem. ISA 240 uświadamia audytora, że ryzyko niewykrycia istotnej nieprawidłowości wynikającej z oszukańczych działań zarządu jest większe niż oszustwo ze strony pracownika. Jest to spowodowane tym, że zarząd może manipulować zapisami księgowymi, przedstawiającymi oszukańcze informacje finansowe lub ignorując mechanizmy kontrolne.

Wymogi etyczne

Oprócz stosowania MSB, biegły rewident musi przestrzegać odpowiednich wymogów etycznych, w tym tych dotyczących niezależności, które to wymogi etyczne są zawarte w ustawodawstwie krajowym lub standardach zawodowych, zwykle opartych na Kodeksie IESBA.¹⁹ Zastosowanie podstawowych zasad etyki²⁰ jest warunkiem wstępnym w procesie audytu, aby móc krytycznie ocenić dowody audytu, w tym podejrzenie popełnienia przestępstwa finansowego przez klienta.

Kontrola jakości Audytów

Firmy audytorskie muszą spełniać wymogi kontroli jakości ISQC 1²¹ dla Audytów i są zobowiązane do posiadania wewnętrznego systemu polityk i procedur kontroli jakości podlegającego nadzorowi publicznemu w stosownych przypadkach. Zapewnia to, że wszystkie Audyty są przeprowadzane zgodnie z MSB i innymi obowiązującymi wymogami, a także gwarantuje spójność i jakość Audytu.

Zwalczanie przestępczości finansowej

Zarząd, przy nadzorze osób odpowiedzialnych za nadzór, jest odpowiedzialny za uczciwość organizacji i zapobieganie przypadkom przestępstw finansowych związanych z jego organizacją.

¹⁷ ISA 240, ISA 550, ISA 250 (poprawiony) i ISA 570 (poprawiony)

¹⁸ ISA 240 <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

¹⁹ Odsyłamy do Części A i B Kodeksu IESBA <https://www.ethicsboard.org/iesba-code>

²⁰ Uczciwość, obiektywność, kompetencje zawodowe i należyta staranność, poufność i profesjonalne zachowanie zgodnie z Kodeksem IESBA <https://www.ethicsboard.org/iesba-code>

²¹ <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

Audyt pomaga zapobiegać przestępstwom finansowym podczas wykonywania następujących procedur:

- przyjmowania klienta audytu
- uzyskania zrozumienia jednostki i jej otoczenia

Przyjmowanie klienta audytu

Audytorzy zobowiązani są do przestrzegania określonych zasad i procedur podczas akceptowania nowego klienta lub ponownej oceny współpracy z istniejącym klientem.

Międzynarodowe Standardy Badania

MSB²² wymagają od biegłego rewidenta przyjęcia nowego klienta lub utrzymania relacji z istniejącym klientem w oparciu o wnioski z właściwych procedur. W ramach tego procesu audytor uwzględnia uczciwość klienta. Obejmuje to wszelkie sygnały informujące o tym, że klient może być zaangażowany w pranie pieniędzy lub inną działalność przestępczą.²³

Źródła informacji na temat uczciwości klienta mogą obejmować komunikację z obecnymi lub wcześniejszymi dostawcami usług księgowych klienta, zapytania pracowników i dyskusje z innymi osobami trzecimi.

Audytor powinien wziąć również pod uwagę istotne kwestie, które pojawiły się podczas bieżących i poprzednich audytów oraz ich implikacje dla rozpoczęcia lub kontynuacji współpracy.

O ile nie zabraniają tego wymogi prawne lub odpowiednie przepisy, proponowany następny biegły rewident może zażądać, aby poprzedni biegły rewident dostarczył informacje dotyczące zidentyfikowanych lub podejrzewanych przypadków niezgodności z wymogami prawa i odpowiednimi przepisami.²⁴

Dyrektywa Unii Europejskiej w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy²⁵

Pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu oraz pomoc w takich działaniach stanowią przestępstwa we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Audytor musi spełniać określone obowiązki wynikające z kryminalizacji tych działań, jak zostało określone w unijnej dyrektywie w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy (Dyrektywa AML), która ma na celu wzmocnienie obrony UE przeciwko praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Audytor musi przeprowadzić analizę Due Diligence Klienta (ang. Customer Due Diligence, CDD), gdy:

- przyjmuje nowego klienta lub ponownie ocenia współpracę z istniejącym klientem

²² ISA 220 oraz ISQC 1 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

Uwaga: zgodnie z nowymi wymogami Kodeksu Etyki Zawodowych Księgowych (Kodeks IESBA) dotyczącymi nieprzezwyciężania przepisów ustawowych i wykonawczych, IAASB wprowadziła zmiany do ISA 250 i innych obowiązujących Międzynarodowych Standardów, ISA 250 (Zmieniony), przy czym zmiany zgodne z innymi standardami stają się obowiązujące dla Audytów okresów rozpoczynających się w dniu lub po dniu 15 grudnia 2017 r. W niniejszej publikacji odnosimy się do ISA 250 (poprawionego) i uwzględniamy poprawki.

²³ ISQC 1 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

²⁴ Kodeks IESBA <https://www.ethicsboard.org/iesba-code>

²⁵ Dyrektywa (UE) 2015/849 w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (dyrektywa AML) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2015_141_R_0003&from=ES

- podejrzewa, że doszło do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu przez klienta
- ma wątpliwości co do prawdziwości wcześniej uzyskanych danych identyfikacyjnych klienta.

CDD obejmuje:

- identyfikację i weryfikację tożsamości klienta, jego faktycznego właściciela i każdej osoby działającej w imieniu klienta
- ocenę celu i charakteru relacji biznesowych
- bieżący monitoring.

Firmy audytorskie nie mogą ustanawiać relacji biznesowych i muszą zakończyć istniejące relacje biznesowe z klientem, jeżeli nie są w stanie spełnić wymogów CCD. Na przykład: firmy audytorskie nie mogą przyjąć klienta, jeżeli nie mogą zweryfikować jego faktycznego właściciela. Istnieje jednak kilka wyjątków od tej reguły.

W przypadkach wysokiego ryzyka audytor musi zastosować wzmocnione środki należytej staranności. Na przykład do przyjęcia klienta będącego Osobą Zajmującą Ekspozowane Stanowisko Polityczne wymagana jest zgoda kierownictwa wyższego szczebla.

Identyfikacja faktycznego właściciela prawdopodobnie stanie się łatwiejsza niż wcześniej. Państwa członkowskie są teraz zobowiązane do zapewnienia, że informacje o faktycznym właścicielu są przechowywane w centralnym rejestrze. Firmy audytorskie będą miały dostęp do tych rejestrów w ramach CDD, jednakże nie mogą polegać one wyłącznie na rejestrze, aby wypełnić swoje zobowiązania CDD.

Dyrektywa AML jest obecnie poddawana rewizji w ramach reakcji UE na skandal Panama Papers i ataki terrorystyczne w Europie w latach 2015 i 2016.

Zrozumienie jednostki oraz jej środowiska, w tym wewnętrznych mechanizmów kontroli

Audytor nie może bezpośrednio zapobiec przestępstwom finansowym, natomiast może on dostosować działania kontrolne, aby zwiększyć prawdopodobieństwo ich wykrycia.

Uzyskując zrozumienie jednostki i jej otoczenia, w tym jej wewnętrznych mechanizmów kontroli, audytor może wskazać obszary podatne na oszustwa i na podstawie tego zrozumienia może on następnie zaprojektować dalsze odpowiednie procedury audytu, jednak to do zarządu należy odpowiednie zajęcie się potencjalnym problemem.

Międzynarodowe Standardy Badania: zrozumienie jednostki oraz jej środowiska

W oparciu o MSB²⁶ biegły rewident jest zobowiązany do identyfikacji i oceny ryzyka istotnej nieprawidłowości wynikłej z oszustwa lub błędu. Ocena ta odbywa się poprzez zrozumienie badanej jednostki i jej otoczenia, w tym jej wewnętrznych mechanizmów kontroli.

Od audytora oczekuje się²⁷ między innymi:

- zrozumienia branży i modelu biznesowego jednostki
- pozyskania jej długoterminowych celów

²⁶ <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

²⁷ W czerwcu 2017 r. Komisja Europejska po raz pierwszy opublikowała swoje sprawozdanie z ponadnarodowej oceny ryzyka, oceniający podatność produktów i usług finansowych na ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Analiza może służyć jako ważne źródło informacji również dla audytorów. Identyfikacja potencjalnie ryzykownych sektorów, operacji i obszarów może okazać się przydatna w zrozumieniu badanej jednostki przez audytora. Raport jest dostępny na stronie http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=81272

- pozyskania obowiązujących ram sprawozdawczości regulacyjnej i korporacyjnej
- pozyskania struktury własności i zarządzania
- pozyskania pomiaru i przeglądu wyników finansowych jednostki

Przykłady procedur audytu służących zrozumieniu wewnętrznych mechanizmów kontroli jednostki w odniesieniu do wymogów prawnych i odpowiednich przepisów dotyczących korupcji

Audytora uzyskuje zrozumienie programu zgodności z przepisami antykorupcyjnymi badanej jednostki, w tym istnienia kodeksu postępowania, sposobu jego wdrożenia i monitorowania jego skuteczności.

Przykładowo: na podstawie tego zrozumienia biegły rewident może musieć ocenić określone wewnętrzne procedury w zakresie kontroli podmiotów pośredniczących, postępowania wobec prezentów biznesowych lub zatwierdzania faktur podmiotów pośredniczących i agentów.

Wewnętrzne mechanizmy kontroli

(i) Międzynarodowe Standardy Badania

Zgodnie z MSB²⁸, biegły rewident powinien zrozumieć wewnętrzne mechanizmy kontroli jednostki istotne dla Audytu.²⁹ Dotyczą one głównie rozdziału obowiązków, autoryzacji, przetwarzania informacji, przeglądów wyników i kontroli fizycznych. Audytora dokonuje następnie oceny projektu tych mechanizmów kontroli i, wdrażając odpowiednie procedury kontrolne, ustala to, czy mechanizmy kontroli działają skutecznie i czy można na nich polegać.³⁰

Jeżeli biegły rewident określił w ocenie ryzyka istnienie znaczącego ryzyka, musi on zrozumieć mechanizmy kontroli jednostki istotne dla tego ryzyka.³¹ W przypadku, gdy jednostka ma wdrożoną procedurę oceny ryzyka, audytora ocenia zarządzanie ryzykiem przez tę jednostkę, co może obejmować oszustwo, oraz środki podjęte w celu ograniczenia tego ryzyka.³²

Biegły rewident powinien zrozumieć system informatyczny (IT), w tym powiązane procesy biznesowe, istotny dla sprawozdawczości finansowej.³³ Co więcej, powinien on uzyskać wiedzę na temat sposobu, w który jednostka zareagowała na ryzyka wynikające z IT i wziąć to pod uwagę przy ocenie ryzyka [wystąpienia] istotnej nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych.

Cyberprzestępczość stanowi poważne ryzyko, które trzeba wziąć pod uwagę, jako że organizacje i firmy są coraz bardziej podatne na tego typu ataki, a stanowi ona działalność przestępczą obejmującą sieci komputerowe, programy i dane. Naruszenie bezpieczeństwa cybernetycznego jest często ukierunkowane na kradzież danych lub osobowości, oszustwa transakcyjne, awarie systemu itp., przy czym powoduje straty finansowe i wizerunkowe, zmniejsza zaufanie inwestorów i skutkuje grzywnami ustawowymi. Rozległe podejście pomaga rozwijać mechanizmy ochronne. Jednostki powinny być świadome metod stosowanych przez cyberprzestępców, aby dostosować swoje

²⁸ ISA 315 (poprawiony) <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

²⁹ Uwaga: proszę odnieść się do ISA 315 (poprawiony) w celu uzyskania opisu „mechanizmów kontroli istotnych dla Audytu”

³⁰ Szczegółowe informacje dotyczące testowania mechanizmów kontroli znajdują się w dokumencie ISA 330 <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

³¹ ISA 315 (poprawiony) <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

³² Więcej informacji na ten temat znajduje się w ISA 330 <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

³³ ISA 315 (poprawiony) <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

środowiska kontrolne. Natomiast audytor jest zobowiązany do pozyskania wiedzy na temat środowiska kontroli wewnętrznej jednostki i procesów oceny ryzyka, przy czym jest w stanie zaalarmować tę jednostkę, jeżeli w tym obszarze wystąpią braki.

Przykład naruszenia bezpieczeństwa danych i konsekwencje dla audytora

Badana jednostka stała się celem ataku hakerskiego, a dane w systemie rachunkowości mogły zostać zmienione. Nie istnieją żadne kopie zapasowe danych.

Audytor będzie musiał rozważyć, jaki wpływ ma ten incydent na spójność sprawozdań finansowych i czy należy podjąć jakiegokolwiek działania.

(ii) Powiązanie z dowodami empirycznymi

Wyniki Globalnej analizy oszustw³⁴ przeprowadzonej przez ACFE pokazują pozytywny wpływ niektórych wewnętrznych mechanizmów kontroli na zwalczanie przestępstw finansowych. Obecność wewnętrznych mechanizmów kontroli przeciwdziałających oszustwom finansowym i korupcji jest skorelowana z niższymi stratami dla organizacji i szybszym wykrywaniem przestępstw finansowych. Na podstawie przeprowadzonych badań najskuteczniejsze okazały się następujące mechanizmy kontroli:

Dziesięć najbardziej skutecznych mechanizmów kontroli pod względem zmniejszenia strat wynikłych z oszustw finansowych lub korupcji	Dziesięć najbardziej mechanizmów kontroli pod względem skrócenia czasu trwania oszustwa lub korupcji
Proaktywne monitorowanie/analiza danych	Niezapowiedziane audyty
Kontrole wykonywane przez zarząd	Proaktywne monitorowanie/analiza danych
Gorąca linia	Dedykowany wydział/funkcja/zespół ds. oszustów
Potwierdzenia sprawozdań finansowych przez zarządy	Gorąca linia
Niezapowiedziane audyty	Formalne oceny ryzyka oszustwa
Dedykowany dział/funkcja/zespół ds. oszustów	Przegląd zarządzania
Rotacja stanowisk/obowiązkowy urlop	Niezależny komitet audytu
Audyty zewnętrzne wewnętrznych mechanizmów kontroli dot. sprawozdawczości finansowej	Dział audytu wewnętrznego
Szkolenie dot. oszustw dla menedżerów/kadry kierowniczej	Audyty zewnętrzne wewnętrznych mechanizmów kontroli dot. sprawozdawczości finansowej
Szkolenie dot. oszustw dla pracowników	Poświadczenie sprawozdań finansowych ze strony zarządu

Ustalenia te mogłyby zostać wzięte pod uwagę przez audytora, szczególnie w fazie planowania audytu, kiedy przeprowadzana jest ocena ryzyka. Jeżeli badana jednostka ma dobrze funkcjonujące mechanizmy kontroli w celu zapobiegania oszustwom i ich wykrywaniu, ryzyko oszustwa może zostać skutecznie obniżone.

³⁴ <https://www.acfe.com/rtn2016/docs/2016-report-to-the-nations.pdf>

Wykrywanie przestępczości finansowej

Wykrywanie oszustw jest obowiązkiem zarządu jednostki, jak również osób odpowiedzialnych za nadzór. Jego obowiązkiem jest również upewnienie się, że jednostka przestrzega obowiązujących wymogów prawnych i odpowiednich przepisów.

Praca audytora w tym kontekście jest bardzo trudna i w celu jej należytego wykonania wymagany jest profesjonalny sceptycyzm. Do sądu należy ostateczne ustalenie tego, czy popełniono przestępstwo.

Międzynarodowe Standardy Badania

Odpowiedzialność audytora związana z oszustwami

Podczas Audytu, w oparciu o MSB³⁵, audytor jest zaniepokojony oszustwami, które powodują istotne nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych. Audytor jest odpowiedzialny za uzyskanie wystarczającej pewności, że sprawozdanie finansowe jako całość nie zawiera istotnych nieprawidłowości spowodowanych oszustwem lub błędem. Jak już zauważono, termin „oszustwo” i związane z nim obowiązki audytora w ramach MSB odnoszą się jedynie do oszustwa w wyniku nieuczciwej sprawozdawczości finansowej lub sprzeniewierzenia aktywów.³⁶

Ujęcie wymogów prawnych i odpowiednich przepisów w Audycie

Wymagania zawarte w MSB³⁷ mają na celu pomóc biegłemu rewidentowi w zidentyfikowaniu istotnych nieprawidłowości w sprawozdaniu finansowym wynikłych z powodu oszustw i błędów, w tym nieprzestrzegania wymogów prawnych i odpowiednich przepisów, którym podlega badana jednostka. Krajowe przepisy dotyczące korupcji i prania pieniędzy stanowią część wymogów prawnych i przepisów, które audytor bierze pod uwagę w tym kontekście.

MSB³⁸ rozróżniają dwa rodzaje wymogów prawnych i przepisów:

1. Mające bezpośredni wpływ na ustalenie istotnych kwot i ujawnień w sprawozdaniach finansowych, takie jak przepisy podatkowe i emerytalne. W przypadku tej kategorii audytor jest zobowiązany do uzyskania wystarczających odpowiednich dowodów audytu dotyczących zgodności.
2. Nie mające bezpośredniego wpływu: w tym przypadku zgodność może mieć fundamentalne znaczenie dla operacyjnych aspektów działalności, zdolności jednostki do kontynuowania działalności gospodarczej lub uniknięcia istotnych kar. Odpowiedzialność audytora w tej kategorii wymogów prawnych i przepisów ogranicza się do określonych procedur audytu pomagających zidentyfikować niezgodność, która może mieć istotny wpływ na sprawozdania finansowe.

Korupcja i pranie pieniędzy to niezgodne z prawem działania określone w prawie krajowym państw członkowskich Unii Europejskiej, i w związku z tym jednostki poddane audytowi mogą zostać obciążone istotnymi karami w przypadku nieprzestrzegania tychże wymogów prawnych i przepisów. Określone procedury audytu dotyczą identyfikacji takiej niezgodności.³⁹

³⁵ ISA 240 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

³⁶ ISA 240 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

³⁷ ISA 250 (poprawiony) i powiązane poprawki uzupełniające <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-NOCLAR-ISA-250-Revised-and-Related-Conforming-Amendments-Orct-2016.pdf>

³⁸ ISA 250 (poprawiony) <http://www.ifac.org/publications-resources/isa-250-revised-consideration-laws-and-regulations-audit-financial-statements>

³⁹ Tamże.

W oparciu o MSB⁴⁰, jeżeli biegły rewident uzyska informacje o nieprzestrzeganiu wymogów prawnych i przepisów, będzie musiał on zrozumieć charakter tego aktu i okoliczności, w których wystąpił. Audytor otrzyma również dalsze informacje w celu oceny możliwego wpływu na sprawozdania finansowe.

MSB⁴¹ wymienia obecnie przepisy antykorupcyjne i przeciwdziałające praniu pieniędzy jako jedną z kategorii wymogów prawnych, które audytor powinien rozważyć przy ocenie zgodności. Oprócz tego nowo zawarta definicja niezgodności podaje przyjęcie łapówki jako przykład braku zgodności. Gdy audytor wykryje niezgodność z przepisami antykorupcyjnymi, niezależnie od istotności, rozważyć musi on, jaki wpływ ma to na inne aspekty Audytu, szczególnie wtedy, gdy temat dotyczy uczciwości zarządu.

Przykład dalszego dochodzenia w trakcie Audytu

Podczas rozmowy z audytorem pracownik informuje o naruszeniu dotyczącym tego, jak konkretna umowa z organizacją z sektora publicznego została korzystnie zabezpieczona dla badanej jednostki, co wskazuje to na oszustwo i korupcję.

Audytor musi monitorować takie wskazówki. W przypadku uzasadnionych zarzutów może on dodatkowo zbadać umowę i związane z nią zapisy księgowe projektu lub konkretne rachunki wydatków, a także przeprowadzić dalsze rozmowy lub procedury analityczne.

Audytor będzie starał się zrozumieć, czy doszło do jakiegokolwiek niezgodności z wymogami prawa i odpowiednimi przepisami i poinformuje o wszelkich wnioskach odpowiedni poziom organizacji, albo zarząd, albo osoby odpowiedzialne za nadzór, w zależności od konkretnych okoliczności związanych ze zleceniem.

Wykrywanie przestępstw finansowych – powiązanie z ostatnim rozwojem

Sprawozdawczość informacji niefinansowych

Nowym wymogiem dla dużych jednostek interesu publicznego⁴² stanowiącym wymóg ujawniania informacji niefinansowych (ang. non-financial information, NIF)⁴³ jest zgłaszanie problemów związanych z przeciwdziałaniem korupcji i z przekupstwem. Audytor jest zobowiązany do sprawdzenia, czy informacje te zostały zgłoszone przez badaną jednostkę, tj. sprawdzenia spójności.

NIF są uważane za coraz ważniejsze przez różne zainteresowane strony, w tym przez inwestorów. Aby postrzegać informację jako wiarygodną i odpowiadać na zapotrzebowanie rynku, możemy oczekiwać, że zgłaszanie NFI będzie podlegać transformacji w nadchodzących latach. W tym procesie możemy oczekiwać, że organizacje opracują kryteria oceny wydajności i wewnętrznych mechanizmów kontroli związanych z korupcją i przekupstwem. Ostatnim krokiem może być weryfikacja przekazanych informacji i systemów kontroli przez osobę poświadczającą, oferując nowe środki walki z korupcją i przekupstwem.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

⁴² Dotyczy dużych jednostek interesu publicznego zatrudniających ponad 500 pracowników. Zakres obejmuje około 6000 przedsiębiorstw w całej UE. Więcej informacji na stronie https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/1512_EU_Directive_on_NFI.pdf

⁴³ Dyrektywa UE w sprawie ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności (2014/95/UE) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>

Whistleblowing – zgłaszanie zauważonych nieprawidłowości

Zgodnie z Globalną analizą oszustw przeprowadzoną przez ACFE⁴⁴, whistleblowing⁴⁵, czyli informowanie o zauważonych nieprawidłowościach, jest najczęściej stosowaną metodą wykrywania przestępstw finansowych. Ponad 39% przypadków przestępstw finansowych zbadanych w analizie zostało początkowo wykrytych dzięki wskazówkom uzyskanym od informatora.⁴⁶ Co więcej, wyniki pokazują, że organizacje, które mają specjalne linie do zgłaszania nieprawidłowości (tzw. hotlines) znacznie częściej wykrywają przestępstwa finansowe za pomocą wskazówek niż organizacje ich nie mające.

Dla porównania, mniej niż 4% zbadanych przypadków zostało odkrytych w drodze procedur audytu. Jest to zgodne z tym, że Audyt nie został zaprojektowany specjalnie do wykrywania przestępstw finansowych. Osoby zgłaszające przypadki nieprawidłowości (tzw. sygnaliści lub demaskatorzy) mogą wskazać przestępstwo finansowe dotyczące środków o niskiej wartości, które nie byłoby wykazane na radarze audytora ze względu na istotność, nieodłączne ograniczenia lub brak związku ze sprawozdaniami finansowymi.

Podkreśla to znaczenie posiadania dobrze funkcjonujących mechanizmów informowania o nieprawidłowościach oraz wspierania obowiązujących przepisów.

Komisja Europejska ocenia obecnie zakres działań horyzontalnych lub dalszych działań sektorowych na poziomie UE w celu wzmocnienia ochrony demaskatorów. Powinno to pomóc chronić europejską gospodarkę przed przestępczością zorganizowaną, oszustwami, korupcją i praniem pieniędzy.⁴⁷

Wpływ nowych technologii

Biorąc pod uwagę wszystkie możliwości, jakie oferują obecnie nowe technologie, audytorzy mogą określić, że należy ich używać również w odniesieniu do wykrywania oszustw podczas Audytu.⁴⁸

Informowanie o i zgłaszanie przestępstw finansowych

Audytorzy odgrywają rolę w informowaniu o i zgłaszaniu przestępstw finansowych.

Informowanie

Międzynarodowe Standardy Badania⁴⁹

Audytor jest zobowiązany do przedyskutowania stwierdzonych lub podejrzewanych oszustw lub nieprzestrzegania przepisów z zarządem oraz, w razie potrzeby, z osobami sprawującymi nadzór. Jednakże MSB⁵⁰ podkreślają, że komunikacja z zarządem lub osobami sprawującymi nadzór może być w niektórych przypadkach ograniczona lub zabroniona przez prawo z powodu faktu, że może

⁴⁴ Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse:2016 Global Fraud Study
<https://www.acfe.com/rtn2016/docs/2016-report-to-the-nations.pdf>

⁴⁵ Rozumiany jako wskazówki otrzymywane od pracowników, a także klientów, dostawców i innych stron.

⁴⁶ Ponad połowa z tych wskazówek została przekazana przez pracowników, na czym zazwyczaj skupiają się w największej mierze mechanizmy zgłaszania w większości organizacji. Jednak zarówno organizacje, jak biegły rewident muszą wziąć pod uwagę, że 40% wszystkich wskazówek pochodzi od osób niebędących pracownikami, co wskazuje na potrzebę stworzenia mechanizmu zgłaszania zarówno dla wewnętrznych, jak zewnętrznych źródeł wskazówek. Badanie sugeruje, że promowanie mechanizmów zgłaszania dla wielu odbiorców może skutkować otrzymywaniem kolejnych wskazówek, a tym samym zmniejszeniem ryzyka występowania niewykrytych przestępstw finansowych.

⁴⁷ Horyzontalne lub dalsze sektorowe działania UE w zakresie ochrony przed nieuprawnionym dostępem
http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/plan_2016_241_whistleblower_protection_en.pdf

⁴⁸ ISA 330 <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

⁴⁹ W oparciu o ISA 240 i ISA 250 (poprawione) <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

⁵⁰ ISA 250 (poprawiony) i ISA 240

służyć ona jako ostrzeżenie dla badanej jednostki, a zatem przesądza o dochodzeniu prowadzonym przez organ, tj. ustawodawstwo może uniemożliwić ostrzeżenie w niektórych jurysdykcjach.

Audytor musi ocenić wpływ podejrzanego lub stwierdzonego oszustwa lub niezgodności w opinii z audytu zgodnie z MSB. W niektórych przypadkach może on ustalić, że zidentyfikowana lub podejrzana niezgodność jest kluczową kwestią badania (ang. Key Audit Matter, dalej KAM), którą należy uwzględnić w sprawozdaniu z audytu zgodnie z MSB.⁵¹

Informowanie o KAM⁵² zwiększa wartość informacyjną sprawozdania z audytu, a także poprawia przejrzystość i zwiększa zrozumiałość zarówno sprawozdania z audytu, jak spraw związanych z badaną jednostką. Audytor może zgłosić przestępstwo finansowe jako KAM w sprawozdaniu z audytu, jeżeli uważa on to za kluczowe ryzyko.⁵³

Zgłaszanie

Jeżeli biegły rewident zidentyfikuje lub podejrzewa przypadek niezgodności po stronie klienta, musi on (on, tj. biegły rewident) ustalić czy⁵⁴:

- wymogi prawa, odpowiednie przepisy lub odpowiednie wymogi etyczne wymagają składania sprawozdań właściwemu organowi spoza jednostki;
- ustawodawstwo krajowe zabrania zgłaszania do organów jako naruszenie poufności stosunku z klientem.

To, czy dany akt stanowi niezgodność, nie leży w gestii ani mocy audytora. Ostatecznie decyzję podejmuje sąd lub inny właściwy organ.

Przepisy audytowe UE i AML wymagają od audytora zgłaszania przestępstw finansowych w określonych sytuacjach.

Prawodawstwo audytowe UE⁵⁵

Biegły rewident organizacji interesu publicznego jest zobowiązany do niezwłocznego zgłoszenia właściwym organom wszelkich informacji dotyczących klienta, które informacje mogą spowodować którekolwiek z poniższych:

- istotne naruszenie przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych
- istotne zagrożenie lub wątpliwość dotyczące nieprzerwanego funkcjonowania jednostki
- odmowę wydania opinii z audytu lub wydania niekorzystnej opinii lub opinii z zastrzeżeniem o sprawozdaniach finansowych
- wszelkie dodatkowe informacje, które uważane są za niezbędne do skutecznego nadzoru rynku finansowego, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym.

Tego rodzaju ujawnianie właściwym organom przez biegłego rewidenta nie stanowi naruszenia żadnych umownych lub prawnych ograniczeń dotyczących ujawniania informacji.

⁵¹ ISA 701 <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1.pdf>

⁵² Obowiązujące w stosunku do jednostek interesu publicznego zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kontroli z 2014 r. dostępnym pod adresem <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0537&from=EN> i obowiązującym w odniesieniu do wymienionych podmiotów na podstawie ISA 701 <http://www.ifac.org/publications-resources/reporting-audited-financial-statements-new-and-revised-auditor-reporting-standards>

⁵³ Raporty z kontroli Rolls-Royce'a z lat 2015 i 2016 zawierają przykłady odpowiedzi audytora na dochodzenie dotyczące incydentu korupcyjnego z udziałem podmiotu. Pełny raport z 2016 r. jest dostępny tutaj: <https://www.rolls-royce.com/~media/Files/R/Rolls-Royce/documents/investors/annual-reports/2016-annual-report.pdf>

⁵⁴ ISA 250 (poprawiony) <http://www.ifac.org/publications-resources/isa-250-revised-consideration-laws-and-regulations-audit-financial-statements>

⁵⁵ Rozporządzenie (UE) nr 537/2014

Dyrektywa Unii Europejskiej w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy

Na podstawie unijnej dyrektywy w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy audytor ma obowiązek zgłaszania podejrzanych działań klienta do krajowej Jednostki Wywiadu Finansowego lub wyznaczonego organu samoregulującego. Podejrzane działania obejmują zarówno transakcje, próby transakcji, jak wzorce transakcji lub zachowania.

Podczas Audytu audytor nie jest specjalnie zobowiązany do szukania przypadków prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, ale jest zobowiązany do zgłaszania podejrzenia, że do takich działań doszło. Próg podejrzenia jest stosunkowo niski; audytorzy są zobowiązani do zgłoszenia przypadku już wtedy, kiedy mają uzasadnione podstawy, aby podejrzewać, że doszło do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu.

Pojęcie istotności stosowane w audycie nie ma zastosowania w kontekście prania pieniędzy, dlatego też audytor musi wziąć pod uwagę, że transakcja o dowolnej wielkości może być przedmiotem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Pieniądze mogą być prane przy użyciu wielu transakcji o niskiej wartości i z tego powodu audytor nie może założyć, że zgłoszenie nie jest wymagane, ponieważ indywidualna wartość transakcji jest niska.

Wniosek

Rola biegłego rewidenta w zwalczaniu przestępstw finansowych, w tym oszustw, poprzez Audyt jest określona przez standardy audytu i obowiązujące prawodawstwo. Audyt może pomóc w powstrzymaniu potencjalnych przestępców i wykryciu przestępstw finansowych nawet wtedy, gdy nie jest to jego główny cel.

Zatem Audyt przyczynia się do zwalczania przestępstw finansowych w następujący sposób:

- Audytor jest zobowiązany do powiadomienia osób sprawujących nadzór w badanej jednostce, a także może zdecydować o zgłoszeniu przypadków oszustw lub niezgodności w sprawozdaniu z audytu.
- Jeżeli nie zabrania tego prawo, audytor może uznać za stosowne zgłoszenie przypadku przestępstwa finansowego właściwemu organowi zewnętrznemu.
- Audytor jest zobowiązany do zgłaszania podejrzeń dotyczących prania pieniędzy i finansowania terroryzmu przez klienta.
- Skuteczne zwalczanie przestępstw finansowych zależy od wspólnych wysiłków wszystkich odpowiednich stron, w tym liderów biznesu, zawodów księgowych, organów regulacyjnych, organów ustanawiających standardy oraz sektora finansowego. Wzywamy do skoordynowanego podejścia i zaangażowania wszystkich kluczowych graczy, aby osiągnąć wymierne rezultaty.
- Technologia oferuje nowe możliwości zwalczania przestępczości finansowej. W związku z tym księgowość zobowiązuje się do opracowania narzędzi do analizy danych i rozwinięcia nowych umiejętności potrzebnych w tym obszarze.

OGRANICZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI: Accountancy Europe udostępnia ten dokument wyłącznie w celach informacyjnych. Zbieramy zawarte w nim treści dokładając najlepszych starań, ale nie możemy dać żadnej gwarancji, że informacje w nich zawarte są dokładne i kompletne. Dlatego nie możemy przyjąć żadnej odpowiedzialności w związku z tym dokumentem

 Avenue d'Auderghem 22-28, 1040 Brussels

 +32(0)2 893 33 60

 www.accountancyeurope.eu

 @AccountancyEU

 Accountancy Europe

O Accountancy Europe

Accountancy Europe zrzesza 50 profesjonalnych organizacji z 37 krajów, które reprezentują milion profesjonalnych księgowych, audytorów i doradców. Sprawiają oni, że liczby służą ludziom. Accountancy Europe przekłada swoje codzienne doświadczenia w celu udzielania informacji do celów debaty w sprawie polityki publicznej w Europie i poza nią.

Accountancy Europe została wpisana do Rejestru służącego przejrzystości UE (nr 4713568401-18).